

VISIE BEZOEKERSECONOMIE LEIDEN 2021-2024

Conceptnota
Juni 2021

Leiden

Voorwoord wethouders

Wij zijn trots op onze stad. Als Leidenaren delen we deze trots graag met elkaar én met iedereen die niet in onze mooie stad woont. De mensen die onze stad bezoeken, zorgen voor een toename van de werkgelegenheid en houden onze voorzieningen in stand. Levendigheid en leefbaarheid versterken elkaar. In deze nota presenteren we onze visie op een toekomstbestendige bezoekerseconomie; een bezoekerseconomie die past bij het DNA van Leiden als stad van internationale kennis en historische cultuur: veelzijdig, kleinschalig en uniek.

Door de gevolgen van de COVID-19-pandemie en de maatregelen ter bestrijding van het virus, was het voor een groot deel van 2020 en 2021 stil in de stad. Leiden was in mineurstemming. We hebben gemerkt wat de afwezigheid van bezoekers doet met de levendigheid en hoe onze musea, winkels en horeca de bezoekers nodig hebben om zelfstandig voort te bestaan. Nu we voorzichtig weer naar een open samenleving gaan, is het belangrijk om dit toekomstbestendig te doen.

De keuzerichtingen in deze visie rusten op twee pijlers: de versterking van levendigheid en leefbaarheid enerzijds en het behoud van de balans daartussen anderzijds. Levendigheid en leefbaarheid gaan hand in hand. We willen verbindingen leggen tussen de onderdelen van de bezoekerseconomie zelf (het beleven) en tussen de bewoners (het leven). Een andere belangrijke verbinding is die tussen de gemeente Leiden en Leidse ondernemers. Om de balans te behouden, moet er ruimte zijn om de stad te ervaren door te genieten van de bijzondere historische omgeving en het bezoeken van horeca, winkels of cultuur. Tegelijkertijd willen we rekening houden met de leefbaarheid in de stad door drukte te beperken.

De toekomstbestendige bezoekerseconomie is grotendeels verankerd in het bestaande beleid van de gemeente. Deze visie legt verbindingen tussen dit bestaande beleid. In aanvulling op de gelegde verbindingen maken we enkele richtinggevende keuzes. We kiezen voor een focus op Erfgoed & Cultuur, de Congresmarkt en regionale versterking, omdat dit leidt tot een bezoekerseconomie die aansluit bij het DNA van de stad, de lokale economie steunt en voor alle inwoners van Leiden en de regio positief bijdraagt aan beleving, werkgelegenheid of ondernemerschap.

Deze visie is tot stand gekomen met de inbreng vanuit de stad. Diverse stadsbijeenkomsten, expertmeetings, focusgroepen en inbreng via het online

participatieplatform DoeMee hebben bijgedragen aan deze visie. Verschillende partijen wisselden ideeën uit en benoemden kansen voor samenwerking. Ook in de toekomst zullen deze Leidenaren, bedrijven, instellingen en instanties elkaar weten te vinden om samen te werken aan een toekomstbestendige bezoekerseconomie. Graag danken wij eenieder voor diens deelname en inbreng.

Namens het college van Burgemeester en Wethouders,
Yvonne van Delft en Paul Dirkse

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	5
2	Profiel van de stad en de regio voor de bezoekerseconomie.....	8
3	Belang van bezoekerseconomie nu en in de toekomst.....	9
4	Toekomstbeeld, ambities en doelen.....	11
5	Naar een keuze.....	17
6	Manier van werken.....	21
7	Vervolg.....	23

Leeswijzer

De opbouw van deze visie is als volgt. Hoofdstuk 1 is de inleiding met daarin de aanleiding en de bredere context van deze visie. Hoofdstuk 2 geeft het profiel van Leiden weer en de manier waarop de bezoekerseconomie hier onderdeel van uit maakt. Hoofdstuk 3 toont het belang van de bezoekerseconomie voor de levendigheid en leefbaarheid in Leiden. Hoofdstuk 4 laat het toekomstbeeld van de bezoekerseconomie zien dat we voor ogen hebben in Leiden. Ook zijn de ambities en de doelen omschreven die daartoe moeten leiden. Hoofdstuk 5 bevat de keuzerichtingen voor een toekomstbestendige bezoekerseconomie en de rol van de gemeente daarin. Hoofdstuk 6 omschrijft de manier waarop we te werk willen gaan. Hoofdstuk 7 sluit af met het vervolg op de visie die wij voor ons zien.

1 Inleiding

Aanleiding en noodzaak

Leiden is een aantrekkelijke stad voor bewoners, inwoners uit de regio en voor nationale en internationale bezoekers. In 2007 richtte de gemeente Leiden Marketing op, met als doel om bezoekers (*Een bezoeker is een reiziger die een reis onderneemt naar een bestemming buiten zijn of haar gewoonlijke omgeving. Deze reis is korter dan een jaar en kan verschillende motieven hebben (zaken, leisure of andere persoonlijke doelen), maar niet dat hij of zij in dienst is bij een entiteit in het bezochte land of de bezochte plaatsen. Voor een verdere toelichting zie bijlage analyse en keuzerichtingen, onderzoeksbureau ZKA juni 2021, pagina 5 – 6*) naar Leiden te trekken. Sindsdien heeft de bezoekerseconomie in Leiden zich ontwikkeld met een groter aanbod voor bezoekers, meer werkgelegenheid, investeringen in voorzieningen en groei van de lokale economie. De bezoekerseconomie verlevendigt de stad en draagt tegelijkertijd met investeringen in voorzieningen bij aan de leefbaarheid van Leiden.

Wel namen de afgelopen jaren de signalen van drukte en geluidshinder toe, met name in de binnenstad. De vraag was of hier een verband was met de bezoekerseconomie. Dit leidde tot meer vragen over leefbaarheid, maar ook over levendigheid en de maatschappelijke en economische waarde van bezoekerseconomie binnen de Raad, bij inwoners en in het College van Burgemeester en Wethouders. In deze visie belichten we de keuzerichtingen die leiden tot een waardevolle, toekomstbestendige bezoekerseconomie.

In 2019 stelde uw Raad het College twee vragen:

1. Hoe verhouden de beleidslijnen met een relatie tot toerisme uit de verschillende vastgestelde beleidsdocumenten - zoals de Horecavisie 2020-2026 (*RV 20.0104, 28 januari 2020*), de Evenementennota (*RV 20.0008, 23 april 2020*) en het Programmaplan Binnenstad (*RV 19.0148, 23 oktober 2019*) - zich tot elkaar?
2. Waar wil Leiden naartoe op het gebied van toerisme in Leiden?

De samenhang van de bestaande beleidsdocumenten en de richting die we op willen, zijn belangrijke dragers van deze visie op de bezoekerseconomie.

Doel

Deze visie geeft aan waar we naartoe gaan met de vastgestelde beleidsdocumenten en biedt keuzerichtingen voor nieuw beleid voor de retail en markt en voor toeristisch verhuur van woonruimten. De visie kadert een toekomstbestendige bezoekerseconomie die zowel economische als maatschappelijke meerwaarde heeft voor Leiden. Een bezoekerseconomie die past bij Leiden als stad van internationale kennis en historische cultuur en die zich richt op versterking van zowel de levendigheid als de leefbaarheid.

Totstandkoming

De visie is tot stand gekomen door verschillende bestaande beleidsnota's te verbinden. De onderstaande figuur geeft een overzicht van de verbindingen tussen heb bestaande beleid en de relatie met de bezoekerseconomie. Bijlage 1 bevat een uitgebreide toelichting hierop (*Zie bijlage analyse en keuzerichtingen, onderzoeksbureau ZKA juni 2021, pagina 10, 12 – 14*). Daarnaast is de visie gebaseerd op diverse onderzoeken en bronnen (waaronder de analyse in bijlage 1) en op het participatietraject met inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden (zie bijlage 2).

Karakter van Leiden	Stad in Balans	Duurzaamheid	Social inclusief
Leiden, Stad van Ontdekkingen	Visie Binnenstad	Agenda Autoluwe Binnenstad	VN Verdrag Handicap
Omgevingsvisie (in ontwikkeling)	Sustainable Development Goals	Convenant Zero Emissie Stadslogistiek 2025	Visie op internationalisering
Uitgangspunten: <ul style="list-style-type: none"> • Interanationale kennis • Historische cultuur • Typering gebieden ruimtelijke ontwikkeling 	Uitgangspunten: <ul style="list-style-type: none"> • Balans economie en leefbaarheid • Committeren aan Sustainable Development Goals 	Uitgangspunten: <ul style="list-style-type: none"> • Groen, sociaal en ondernemend • Bevorderen fietsen, gebruik van openbaar vervoer en lopen 	Uitgangspunten: <ul style="list-style-type: none"> • Toegankelijkheid & inclusiviteit • Iedereen kan meedoen • Leiden is een internationale stad
Erfgoed en cultuur	Horeca	Detailhandel	Evenementen
Cultuurvisie 2020: De Kracht van Cultuur	Horecavisie 2020 - 2026	Detailhandelsvisie 2018 - 2021	Evenementenbeleid Leiden 2020
Erfgoednota (2014)			
Uitgangspunten: <ul style="list-style-type: none"> • Internationale kwaliteit • Kwaliteit basisinfra • Sociaal-maatschappelijk • Kerkenvisie (in ontwikkeling) 	Uitgangspunten: <ul style="list-style-type: none"> • 18 deelgebieden • Beperkte groei buiten binnenstad • Groei hotelaanbod 	Uitgangspunten: <ul style="list-style-type: none"> • Winkels een weekmarkt • Nieuwe visie in ontwikkeling 	Uitgangspunten: <ul style="list-style-type: none"> • Onderscheidend • Levendig en leefbaar • Duurzaam en inclusief

Tabel 1 *Uitgangspunten en bestaande beleidskaders voor de bezoekerseconomie*

2 Profiel van de stad en de regio voor de bezoekerseconomie

Het profiel van Leiden

Leiden is een kennisstad met een rijke historie en een overvloed aan erfgoed, musea en cultuur. Het is de 'Stad van Ontdekkingen'. De historische havens, monumentale panden, hofjes en molens in de binnenstad, vertellen hun eigen geschiedenis. De vele musea, herinneringen aan Rembrandt en muurgedichten maken onze stad cultureel bijzonder. De universiteit trekt jaarlijks duizenden nieuwe nationale en internationale studenten. Het Leiden Bio Science Park zorgt voor internationale positionering van Leiden en trekt veel bedrijvigheid aan. Dankzij congressen die verbonden zijn aan de Universiteit Leiden en het Leiden Bio Science Park, is Leiden de vijfde congresstad van Nederland qua bezoekersaantallen.

De binnenstad biedt - met de vele steegjes en de 28 kilometer aan grachten en singels - een unieke beleving. Je kunt er je historische hart ophalen, bijzondere winkels bezoeken of een wandeling maken door het (mede door Leidenaren zelf onderhouden) Singelpark. De verschillende wijken hebben stuk voor stuk hun eigen karakter. Dit draagt bij aan de liefde die veel Leidenaren voor hun stad voelen en de betrokkenheid die ze tonen.

Lees je het bovenstaande, dan vallen de waarden van onze veelzijdige, kleinschalige en unieke stad als vanzelf op hun plek: verbondenheid met elkaar - nabijheid in de compacte stad – waterstad – groen - kennis maken, delen en overdragen - koesteren van historie - de notie dat de stad van ons allemaal is. Bezoekers kunnen te fiets of te voet eenvoudig de stad verkennen en bezoeken aan de winkels, horeca, cultuur- en kennisinstellingen combineren. Iedereen is welkom in Leiden. Dit profiel van de stad is vastgelegd in onze Omgevingsvisie Leiden 2040.

Het profiel van de regio

Leiden 'Stad van Ontdekkingen' is gelegen in de 'Streek van verrassingen'. De stad heeft een aantrekkelijke ligging midden in de Randstad en is omgeven door typisch Hollandse landschappen. Van de polders aan de oostkant, tot de zee aan de westkant, de Kagerplassen aan de noordkant en vele landgoederen en buitenplaatsen aan de zuidkant en ook rondom de stad. Leiden en de Leidse regio hebben van oudsher veel te bieden aan inwoners van de stad, de regio en bezoekers van verder

weg. Dit is een bijzondere eigenschap van de stad en omliggende regio, die we koesteren.

3 Belang van bezoekerseconomie nu en in de toekomst

Economische en maatschappelijke waarde

Bezoekers geven kleur aan de stad en zorgen voor reuring. Ze zijn belangrijk voor de levendigheid in Leiden, dragen bij aan het voorzieningenniveau en leveren op die wijze een maatschappelijke meerwaarde die we lang hebben moeten missen. Door de maatregelen ter bestrijding van het coronavirus in 2020 en 2021 overheerste er in de stad lange tijd n een sombere stemming en belandden ondernemers in zwaar weer.

De belangrijkste bezoekersgroep van Leiden bestaat uit onze eigen inwoners en de inwoners van de regio met Leiden als centrumstad. Zij komen voor een dagje uit, om te winkelen, brengen bezoek aan restaurants en uitgaansgelegenheden en nemen deel aan evenementen. Daarnaast trekt de stad - met haar internationaal toonaangevend cultureel, wetenschappelijk én zakelijk aanbod - geïnteresseerde bezoekers van over de hele wereld.

Bezoekers zorgen tegelijkertijd voor een indrukwekkende economische meerwaarde voor de stad. Zo zijn de bestedingen in 2019 geraamd op zo'n 450 miljoen Euro. Deze bestedingen leveren een belangrijke bijdrage aan de lokale economie, werkgelegenheid, culturele instellingen en voor het behoud van monumenten. Bezoekers investeren met hun uitgaven ook in het onderhouden en ontwikkelen van onze stad en al haar voorzieningen. Daarnaast is de bezoekerseconomie met ruim 10.000 banen ook een belangrijke werkgever in Leiden (*Zie bijlage analyse en keuzerichtingen, onderzoeksbureau ZKA juni 2021, pagina 22 – 25*).

Om de economische en maatschappelijke meerwaarde voor Leiden zo hoog mogelijk te houden en de negatieve effecten tot het minimum te beperken, zetten we in op bezoekersactiviteiten met een hoge economische waarde en een lage negatieve impact op de leefbaarheid.

Leefbaarheid en levendigheid versterken elkaar

Leefbaarheid en levendigheid versterken elkaar. Een leefbare en aantrekkelijke stad werkt als een magneet op bezoekers. Dankzij de bestedingen van bezoekers kan de gemeente investeren in de leefbaarheid van de stad.

Deze investeringen verbeteren zowel de leefbaarheid als de levendigheid. Investeren in een autoluwe binnenstad verbetert bijvoorbeeld de leefbaarheid én maakt de stad aantrekkelijker voor bezoek. Een ander voorbeeld zijn investeringen in de voorzieningen voor inwoners, waar bezoekers ook baat bij hebben zoals stadsreiniging, handhaving van de orde of parkeerbeleid. Uiteraard maken inwoners ook gebruik van investeringen in activiteiten en faciliteiten voor bezoekers zoals het fijnmazig OV en het cultureel aanbod. Bovendien bestaan de deelnemers aan bezoekersactiviteiten voor het grootste deel uit inwoners van Leiden en inwoners uit de regio (Zie bijlage analyse en keuzerichtingen, onderzoeksbureau ZKA juni 2021, pagina 20 – 21).

Aandacht voor balans

Uit analyse en monitoring blijkt dat levendigheid en leefbaarheid voor de COVID-19-pandemie in balans waren in de stad. Zo scoorde Leiden en de afzonderlijke buurten in de binnenstad in de landelijke Leefbaarometer een ruime voldoende of hoger. Toch kwamen er de afgelopen jaren meer signalen van overlast vanuit bewonersverenigingen, journalistieke bijdragen en enquêtes, die deels te relateren zijn aan de bezoekerseconomie. Geluidsoverlast is een belangrijke storende factor, gevolgd door zwerfafval (*Zie bijlage analyse en keuzerichtingen, onderzoeksbureau ZKA juni 2021, pagina 37; zie ook Zie bijlage participatieverslag, Gemeente Leiden juni 2021, pagina 17*) en asociaal gedrag (*Zie bijlage participatieverslag, Gemeente Leiden juni 2021, pagina 6, 29*). Binnenstadsbewoners lijken de meeste overlast van evenementen, horeca en dronken mensen op straat te ervaren (*Zie bijlage analyse en keuzerichtingen, onderzoeksbureau ZKA juni 2021, pagina 37 – 39*). Overkoepelend leeft de zorg dat Leiden haar identiteit verliest in het scenario van een ongecontroleerde groei richting massatoerisme. Dit wil de gemeente te allen tijde voorkomen. Vandaar deze visie op een toekomstbestendige bezoekerseconomie.

Het doel van deze visie is om leefbaarheid en levendigheid te versterken en de balans daartussen te bewaren. Zo houden we de bezoekerseconomie toekomstbestendig. De manier waarop we dit willen doen, beschrijven we in de volgende hoofdstukken.

4 Toekomstbeeld, ambities en doelen

Herstel bezoekerseconomie en selectief ontwikkelen

Leiden kan niet zonder haar bezoekers nu en in de toekomst. Daarom willen we een toekomstbestendige bezoekerseconomie. In het participatieproces benadrukten de deelnemers het belang van ruimte voor herstel van de bezoekerseconomie na de COVID-19-pandemie. Tegelijkertijd werd aandacht gevraagd voor overlast die aan de bezoekerseconomie te relateren is.

De ambitie voor de korte termijn is: herstel van het aantal bezoeken naar het oude peil van voor de coronacrisis. Toen waren levendigheid en leefbaarheid in balans, zo blijkt uit de landelijke Leefbaarometer. De ambitie voor de middellange termijn is: het ontwikkelen van de bezoekerseconomie binnen een selectief aantal deelmarkten die passen bij het profiel van de stad en met de grootste positieve economische en maatschappelijke impact.

Leiden is met haar binnenstad de 'huiskamer' van alle Leidenaren en bewoners uit de regio. Dit willen we ook in de toekomst zo houden. Bezoekers zijn welkom, maar dienen zich als gast te gedragen. Sociaal gedrag stimuleren is de sleutel voor het ontwikkelen van een toekomstbestendige bezoekerseconomie die niet alleen iets te bieden heeft voor bezoekers van verder weg, maar ook juist voor Leidenaren en regiobewoners.

In het Programma Binnenstad is in de afgelopen jaren consistent gewerkt aan vitaliteit, leefbaarheid, mobiliteit en duurzaamheid, waarmee leefbaarheid en levendigheid beiden worden versterkt. Hierbinnen worden projecten uitgevoerd zoals plaatsing van afvalbakken, of de aanleg van groene plekken vanuit de groene kanskaart (*Uitvoeringsprogramma Binnenstad Leiden 2021, pagina 11-15*). Hier bouwen wij met deze visie bezoekerseconomie op voort.

Duurzaamheid en inclusie

De bezoekerseconomie kan als motor dienen voor het stimuleren van duurzaamheid en het kan een bijdrage leveren aan inclusie. Kansen hierin verzilveren lukt alleen samen met bezoekers, inwoners, ondernemers en de gemeente. Daarom jaagt de gemeente duurzame en inclusieve initiatieven van ondernemers en inwoners aan binnen de bezoekerseconomie. Voorbeelden hiervan zijn:

- inzameling van horeca-afval in het project 'Afvalhelden',
- plastic-vrije terrassen,
- statiegeldbekers,
- voorzieningen die toegankelijk zijn voor gehandicapten,
- emissievrije stadslogistiek en
- samenwerkingsprojecten voor vergroening van de stad.

Verduurzaming van het vervoer naar en binnen de stad is in het participatieproces vaak genoemd als een belangrijke kans voor de aankomende jaren. Dit komt terug in onze ambities binnen de Agenda autoluwe Binnenstad (*met o.a. een parkeerstrategie voor inwoners en bezoekers, stimuleren van duurzaam vervoer van bezoekers via OV, te voet of per fiets*) en het plan voor emissievrij bevoorraden van de binnenstad, waaronder winkels, horecagelegenheden en evenementen. Een verdere toelichting staat hieronder.

Duurzaam vervoer van bezoekers in de Agenda Autoluwe Binnenstad

De manier waarop bezoekers duurzaam naar Leiden komen, is onderdeel van de autoluwe agenda. De ambitie voor de toekomst is om bezoekers meer met de fiets en het OV naar Leiden te laten komen dan nu het geval is. Dit gebeurt onder andere door het verbeteren van de regionale fietsroutes en door te zorgen voor veilige fietsenstallingsmogelijkheden. Voor het OV zorgen we voor betrouwbare routes en aantrekkelijke haltes die op loopafstand van de belangrijke voorzieningen liggen. Vanaf het Centraal Station is een aantrekkelijke route voor voetgangers en fietsers door de stad. Als bezoekers met de auto komen, kunnen zij terecht in de garages aan de rand van de binnenstad of in hubs aan de rand van de stad van waar zij comfortabel het laatste deel van hun reis met collectief vervoer of deelvervoer voortzetten. Naast de aandacht voor schoon, gezond en gedeeld vervoer van bezoekers naar de stad zet de gemeente ook in op beperking van autoverkeer in het centrum. Met deze maatregelen kunnen bezoekers en bewoners meer genieten van het historische centrum. Het voetgangersgebied wordt in de toekomst uitgebreid vanaf het station naar het hart van de stad en rondom de twee kerken. Minder verkeer op fossiele brandstoffen, minder zoekverkeer en meer groen zorgen voor schonere lucht en minder geluidsoverlast. Dit vergroot de leefbaarheid in de binnenstad en het stimuleert een aangener verblijf voor de bezoeker (Agenda Autoluwe Binnenstad 2020, pagina's 10, 23, 25, 28).

Zero Emissie Stadslogistiek (ZES) in de binnenstad

Vanaf januari 2025 moet de logistiek in de binnenstad inclusief het stationsplein gebied emissievrij zijn. Bevoorrading van winkels, horeca en andere ondernemingen vindt dan plaats met emissievrije vervoerstromen zoals elektrisch vervoer. Tegelijkertijd moet vervoer slimmer en liefst ook kleinschaliger plaatsvinden, bijvoorbeeld door te werken met ladingbundeling en aanvoer waar mogelijk combineren met retourstromen, waardoor leegrijden wordt vermeden. Om dit mogelijk te maken, werkt de gemeente actief samen met ondernemers en stadspartners. In logistieke hubs aan de rand van de stad zullen zo veel mogelijk vervoersstromen worden gebundeld, om het aantal logistieke vervoersstromen te verminderen. Daarnaast vindt dit vervoer in de toekomst niet alleen over de weg plaats, maar ook over het water. Deze ontwikkeling zal effect hebben op de drukte door het verkeer in de binnenstad, de vele verschillende pakketdiensten en opstoppingen door laden- en lossen. De ingezette koers voor ZES vergroot daarmee de leefbaarheid in de stad.

Wij streven een inclusieve bezoekerseconomie na. Dit betekent dat we bezoekersaanbod toegankelijk willen maken voor iedereen en dat we verbindingen willen leggen tussen de onderdelen van de bezoekerseconomie zelf (het beleven) en tussen de bewoners (het leven). Een andere belangrijke verbinding is die tussen de gemeente Leiden en Leidse ondernemers.

Naar een inclusieve bezoekerseconomie

Een gastvrije stad vraagt om een openbare ruimte en winkels die voor iedereen toegankelijk zijn. Door het programma Inclusief Leiden te koppelen aan de Visie Bezoekerseconomie, beoogt de gemeente Leiden de bezoekerseconomie bij de plannen rondom toegankelijkheid te betrekken. We zetten ons in voor deelname aan het landelijke programma MKB Toegankelijke Routes in 2022, waarbij een winkelstraat, winkelplein of winkelcentrum wordt getoetst op toegankelijkheid én 20 ondernemers de kans krijgen om hun winkel te laten schouwen en advies te ontvangen over verbeteringen.

Ook de Cultuurvisie 2030 is gericht op een divers en inclusief aanbod in de cultuursector, met oog voor toegankelijkheid voor iedereen. Denk hierbij aan aanjagen van geschikter maken van accommodaties en programmering voor mensen met een mentale of fysieke beperking. Of organisatie van cultuuraanbod in de wijken, dicht bij de inwoners van Leiden. Voor nieuwe initiatieven die bijdragen aan

inclusieve cultuur met groter bereik, zijn daarom ook extra middelen vrijgemaakt (*Cultuurvisie Leiden 2030, januari 2020, pagina 17-19, 41*).

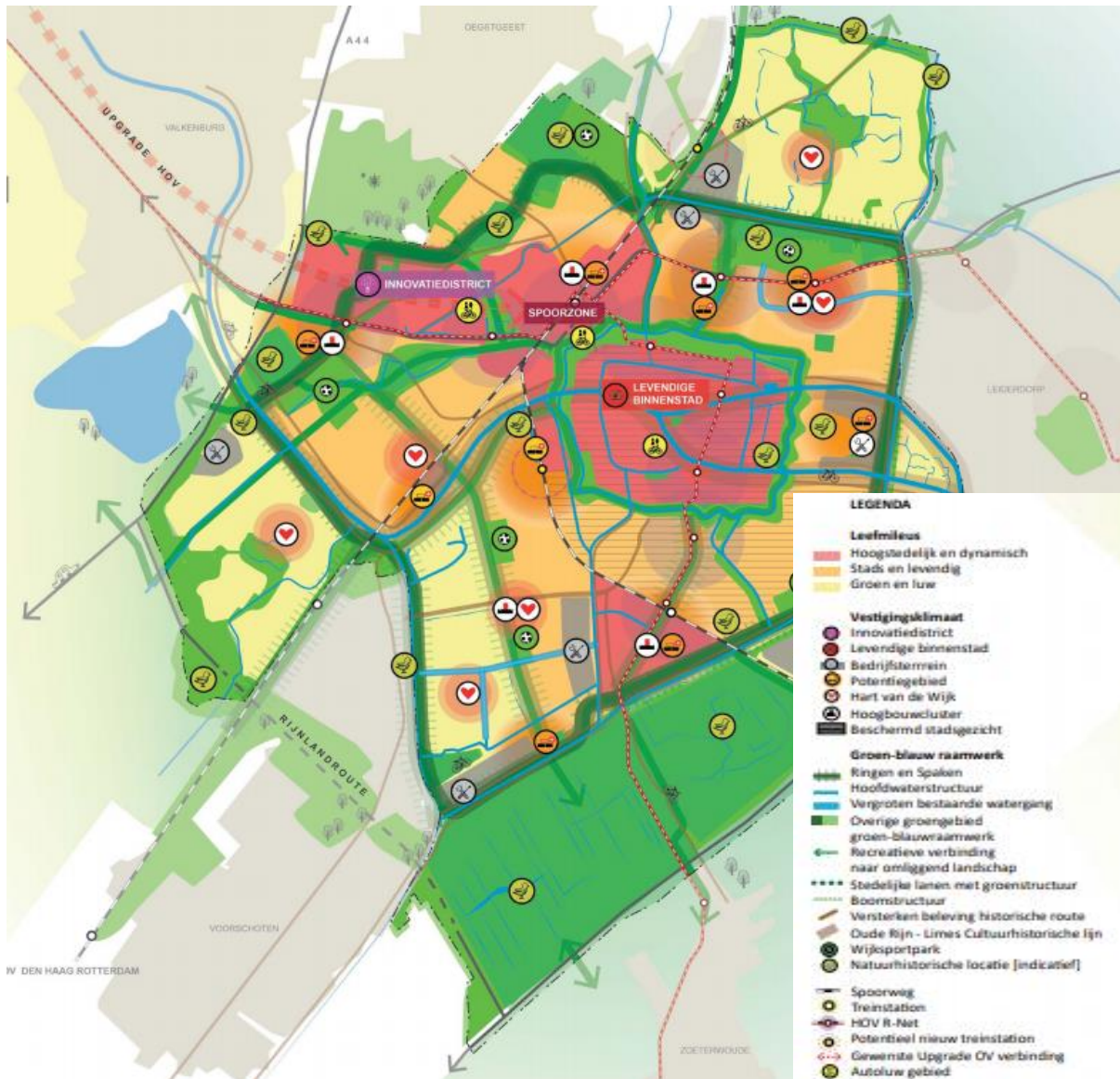
Inclusie is volgens ons tot slot ook het leggen van verbindingen tussen de onderdelen van de bezoekerseconomie en de bewoners. Een voorbeeld daarvan ligt in het verlengde van de Visie internationalisering 2020 (*Visie internationalisering 2020, september 2020, pagina 38*) waarin (inter)nationale bezoekers verbonden worden met (internationale) bewoners. Onze ambitie is om de dialoog gaande te houden en de betrokkenheid te vergroten.

Aansluiten bij bestaande profielen van deelgebieden

De bezoekerseconomie moet het profiel van de stad versterken. In de Omgevingsvisie Leiden 2040, de Horecavisie en het evenementenbeleid van Leiden staan de profielen en functies omschreven van de verschillende deelgebieden in de gemeente. De ontwikkeling van de bezoekerseconomie vindt plaats in lijn met deze deelgebieden- en de profielen daarvan.

Zo staat in de Omgevingsvisie de inrichting beschreven voor een aantrekkelijke, leefbare, duurzame, inclusieve en ondernemende stad richting 2040. De onderstaande figuur geeft de integrale visiekaart weer (*Ontwerp Omgevingsvisie Leiden 2040, maart 2021, pagina 30 – 31*). Deze is opgebouwd uit drie leefmilieus; 'hoogstedelijk & dynamisch', 'stads & levendig' en 'groen & luw'. De ontwikkeling van de bezoekerseconomie past vooral in de eerste twee categorieën van hoogstedelijk en stadsgebied waarin een divers aanbod is van bezoekersactiviteiten. Binnen deze gebieden willen we in de komende decennia blijven investeren in een aantrekkelijke binnenstad voor zowel Leidenaren, de regio, als bezoekers van buiten de Leidse regio. Evenementen, de warenmarkt, winkels, horeca, musea, hotels, evenementen, cultuur, monumenten, singelpark en het water in de binnenstad spelen hierbij een belangrijke rol. Tegelijkertijd willen we piekdrukke voorkomen door ervoor te zorgen dat er meer spreiding komt van bezoekersactiviteiten vanuit de hoogstedelijke gebieden (rode gebieden in figuur 2), naar de stadse gebieden (oranje gebieden in de figuur). Naast het hoogstedelijk en stadsgebied, zijn er ook gebieden die vallen in de categorie 'groen en luw' en de overige groengebieden. Voor deze categorie heeft Leiden richting 2040 de ambitie voor een stad met meer groen en water die beter bruikbaar en beleefbaar is, met een grotere biodiversiteit en betere ecologische en recreatieve verbindingen (*Ontwerp Omgevingsvisie Leiden 2040, maart 2021, pagina 22, 47, 49-50, 68, 69*). Hier passen de meer recreatieve

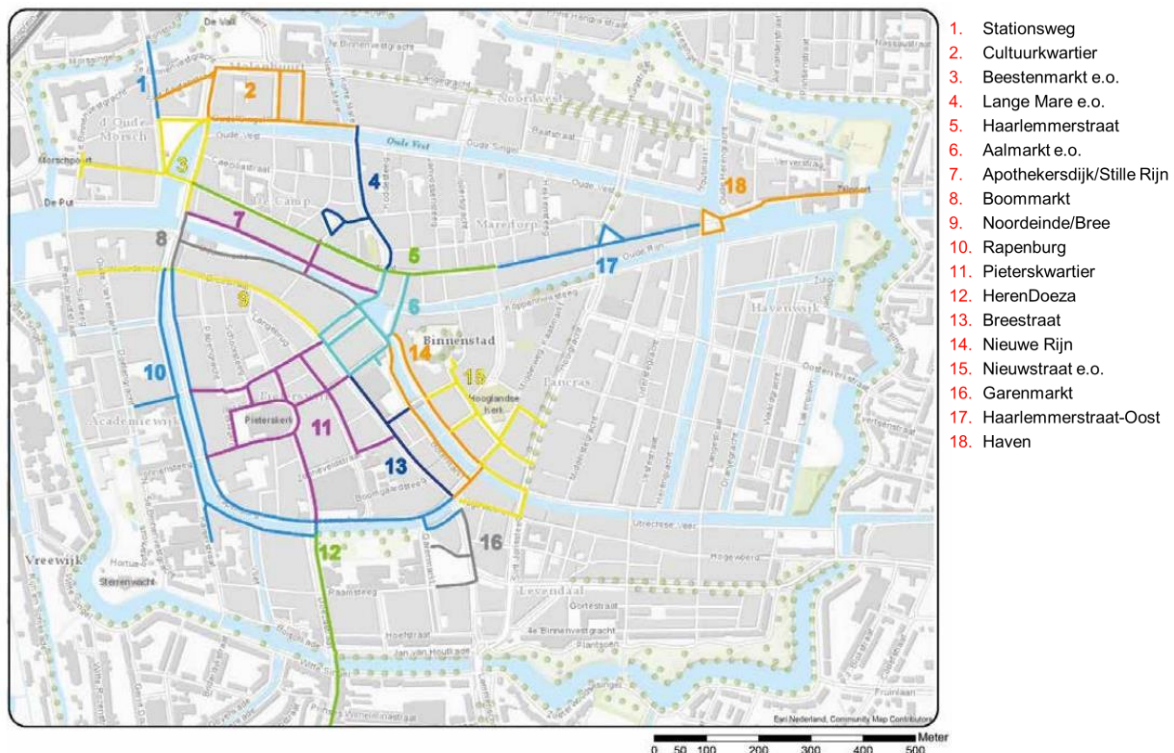
bezoekersactiviteiten (denk aan een wandeling of fietstocht). Daarnaast ambiëren we in deze gebieden een inclusief cultuuraanbod dat ook specifiek op de wijken gericht is die in deze stadsgebieden liggen.

Figuur 1 Integrale visiekaart Leiden 2040, Ontwerp omgevingsvisie (inspraakdocument, maart 2021, Deze kaart wordt nog aangepast op basis van de nieuwe versie)

In de Horecavisie 2020-2026 zijn de kenmerken van 18 deelgebieden (zie de onderstaande figuur 3) (*Horecavisie, pagina 25*) omschreven met daarbinnen de ambitie voor horeca. Hierop kan de bezoekerseconomie goed aansluiten. De deelgebieden bieden namelijk al ruimte aan de bezoekerseconomie, ieder op zijn eigen manier.

- Er zijn gebieden met een mix van verschillende functies zoals wonen, horeca en winkels. Het kernwinkelgebied en de gebieden met speciaalzaken zijn specifiek voor de winkelende bezoekers.
- Gebieden met cultuur als kenmerk bieden mogelijkheden voor ontwikkeling van bezoekerseconomie in dit specifieke segment.
- Entreegebieden vervullen een belangrijke toegangsfunctie voor bezoekers.
- De twee binnenstedelijke gebieden met 'zwerfmilieus' worden gekenmerkt door een mix van wonen, horeca en winkels. De winkels in deze gebieden zijn kleinschalig en hebben een speciaal aanbod. De woonfunctie in deze gebieden is sterker vermengd met de economische functies dan in andere delen. Daarom wordt de schaalgrootte van horecagelegenheden hier beperkt, zodat bewoners minder overlast ervaren. Onze ambitie is om deze lijn ook door te trekken naar de bezoekerseconomie.

Figuur 2 Deelgebieden binnenstad, Horecavisie 2020-2026

Evenementen zijn belangrijk voor de Leidse inwoners, brengen de Leidse historie en cultuur tot leven en trekken bezoekers. Evenementen die passend zijn binnen het Leids profiel verdienen een plek. Daarbij besteden we aandacht voor de gezondheid van bezoekers en het beperken van overlast in de stad. Een optimale balans tussen levendigheid en leefbaarheid is een van de belangrijkste doelstellingen, die bereikt kan worden door meer spreiding van evenementen en het aanscherpen van de locatieprofielen van voor evenementen gevoelige locaties. Hiervoor zijn in het evenementenbeleid de profielen van 27 evenementenlocaties in Leiden opgenomen waarop de evenementen worden afgestemd. Daarnaast moet een combinatie van vermindering van het aantal evenementen met een verschuiving in geluidscategorie, zorgen voor beperking van mogelijke overlast (*Nota evenementenbeleid Leiden 2020, pagina 11 – 14, en bijlage 'Evenementen locaties'*).

5 Naar een keuze

Inhoudelijke uitgangspunten voor het beleid

Bezoekersactiviteiten met een hoge economische en maatschappelijke waarde en een lage negatieve impact krijgen prioriteit. Zo houden we de meerwaarde voor Leiden zo hoog mogelijk en de negatieve effecten zo laag als kan. Erfgoed & Cultuur, de Congressenmarkt en regionale versterking dragen het meeste bij aan de bezoekerseconomie en hebben de kleinste negatieve impact. Daarom willen we hierop flink inzetten. Grootschalig waterbezoek en grootschalige dagbezoeken horen niet bij de stad en kunnen tot overlast leiden: dit willen we voorkomen. De voorwaarden van vergunningverlening en de handhaving daarop kunnen gebruikt worden om overlast tegen te gaan. Deze keuzes lichten we hieronder toe.

Erfgoed & Cultuur versterken

Historische cultuur en internationale kennis zijn de pijlers van de visie van Leiden als 'Stad van Ontdekkingen'. Daarbinnen vervullen de Leidse musea een belangrijke rol. Het unieke aanbod van (wetenschappelijke) collecties en de grote betrokkenheid van de inwoners hierbij, bevordert het cultuurbezoek. De bestedingen van deze bezoekers zijn niet alleen van belang voor de cultuursector en voor het behoud van erfgoed, maar ook voor de horeca en retail. Daarom willen we er samen met de culturele sector voor zorgen dat zij de sterke basis blijft voor cultuur en het erfgoed in Leiden. Deze inzet is vastgelegd in de Cultuurnota en de Erfgoednota van de gemeente.

Het huidige cultuur- en erfgoedbeleid is gericht op het behouden, benutten en versterken van de historische stad en de beleefbaarheid van erfgoed enerzijds en op het in stand houden en uitbouwen van de voorzieningen en kwaliteiten van de binnenstad anderzijds. Met het beleid willen we het bezoek bevorderen en geïnteresseerden van binnen- en buitenland aantrekken. Ook willen we via kunst, cultuur en erfgoed meer mensen in Leiden laten genieten van schoonheid. We willen blikken verbreden, talenten en vaardigheden ontwikkelen en bezoekers kennis laten maken met andere werelden. De cultuursector speelt hierin een belangrijke rol door haar culturaanbod (nog) diverser en inclusiever te maken.

Een ander belangrijk onderdeel van dit beleid is dat we met cultuur méér kunnen doen aan inclusie. Voor specifieke doelgroepen die een extra steuntje in de rug kunnen gebruiken (integratie, eenzaamheid), of die extra aandacht verdienen. Hierbij past ook de inzet op educatieve programma's voor het breed betrekken van de bevolking bij de culturele ontwikkelingen in de stad. De cultuurmakers die evenementen, programma's en openluchtlocaties ontwikkelen, zullen ook bijdragen aan locatieontwikkeling en de bredere culturele profilering van de stad. We blijven inzetten op het verkrijgen en verzilveren van *free publicity* zoals met *European Museum of the Year* en het aanstaande *European City of Science* jaar.

Congressenmarkt aanjagen

De congressenmarkt is onderdeel van de uitstraling van Leiden als stad van internationale kennis en historische cultuur. De gemiddelde besteding per congresbezoeker is hoog en levert een belangrijke spin-off voor de andere onderdelen van de bezoekerseconomie zoals horeca en cultuur, (*Zie verder: bijlage analyse en keuzerichtingen, onderzoeksbureau ZKA, juni 2021, pagina 26, 79*) mede omdat de congresbezoeker doorgaans internationaal is of uit een ander deel van ons land komt. Daarnaast bieden congressen goede kansen voor kruisbestuivingen met andere deelmarkten, zoals het aanbieden van een passe-partout voor museumbezoek en/of horecabezoek aan congresbezoekers. Congresbezoek schept ook kansen voor herhaalbezoek aan de regio en voor innovatie op gebied van hybride, online aanbod. Congressen bieden ruimte voor duurzame inkoop en verduurzaming van het transport van de congresgangers. Tot slot verwachten we een groei worden van congressen door de uitbreiding van het Leiden Bio Science Park, het realiseren van de Humanities Campus en het Leiden Law Park.

De gemeente verwelkomt congressen, zakelijk bezoek en handelsdelegaties die binnen het profiel van Leiden passen en in lijn zijn met onze visie op internationalisering (*Visie internationalisering 2020, pagina 24 – 25*) Om dit te benadrukken, biedt het college regelmatig (20 x per jaar) bezoekende congresdelegaties een receptie aan op het stadhuis als verwelkoming in onze mooie stad. Ook is de gemeente actief betrokken bij het ambassadeursnetwerk dat bestaat uit 140 hoogleraren en tot doel heeft Leiden als (congres)stad te promoten. Aanvullend willen we nog meer met onze partners optrekken, bijvoorbeeld als het gaat om het aantrekken en faciliteren van congressen waarbij het Leiden Convention Bureau een trekkersrol heeft.

Leiden wordt steeds aantrekkelijker als congresstad. Als er congressen naar de stad komen die heel groot zijn en door hun opzet veel impact hebben op de stad (zoals het *International Convention of Asia Scholars (ICAS) 2019* en *Euro Science Open Forum (ESOF) 2022*), dan kan de gemeente ervoor kiezen om een relatiemanager in te zetten. Deze persoon ondersteunt de congresorganisatie bij het doorlopen van vergunningenprocessen en dient als contactpersoon voor de congresorganisatie.

Bij het werven van congressen blijft het uitgangspunt dat Leiden geen financiële middelen inzet om congressen naar de stad te halen. Wel kan er binnen het bestaande budget voor relatiebeheer een financiële bijdrage beschikbaar komen voor het congres, op aanvraag van de congresorganisatie. Deze gemeentelijke bijdrage moet worden besteed aan het ontvangen van congresdeelnemers en het toegankelijk maken van een congres voor deelnemers die financieel minderdraagkrachtig zijn (zoals studenten) en met deze bijdrage in staat worden gesteld het congres te bezoeken. Voor congressen die bijzonder bijdragen aan het profiel van Leiden en de binding met de stad versterken, kan incidenteel een grotere bijdrage beschikbaar worden gesteld.

Binnen Leiden is in de huidige situatie een beperkt aantal hotel- en congreslocaties beschikbaar van een relatief bescheiden omvang (*zie voor alle locaties: Locatiezoeker - Leiden Convention Bureau. Daarnaast wordt momenteel gewerkt aan een visie op zakelijke verhuur, waarmee ook capaciteit komt van zogenoemde informele overnachtingslocaties*). Met de sluiting van Holiday Inn en congrescentrum ECC Leiden komt op korte termijn de grootste locatie te vervallen. Zowel het Leiden Convention Bureau (onderdeel van Leiden Marketing) als de stichting Leiden Bio Science Park geven aan dat dan een grotere locatie nodig is. In de Horecavisie van

Leiden is ruimte en capaciteit opgenomen voor vervanging en verdere uitbreiding van deze voorziening voor evenementen en hotelkamers. Dat biedt de nodige speelruimte. Of uitbreiding van congresfaciliteiten nodig is en of dit mogelijk is binnen Leiden, moet verder verkend worden. Daarbij wordt de locatie Westerpoort, met gunstige ligging ten opzichte van het LBSP als kansrijke locatie gezien voor een multifunctioneel pand met congres- en overnachtingsruimte.

Voor grotere congressen zoals *Euro Science Open Forum* (ESOF), dat in 2022 als onderdeel van *European City of Science* in Leiden wordt gehouden, is de keuze gemaakt om de binnenstad van Leiden als één groot congrescentrum te gebruiken met een programmering in verschillende kleinere congreslocaties. Daarbij is de regionale samenwerking van belang. Vanuit het perspectief van internationale congressen is Leiden namelijk één met de regio. Het aantrekken en faciliteren van congressen biedt kansen voor zowel Leiden als de omliggende gemeenten (Momenteel zorgen Leiden Convention Bureau en de congresambassadeurs voor acquisitie van congressen naar Leiden. Congressen in Leiden kunnen faciliteiten uit de regio benutten (zoals congresruimte, hotelkamers ed.).

Regionale versterking organiseren

De brede regio van Leiden is van essentieel belang voor een toekomstbestendige bezoekerseconomie. Allereerst heeft Leiden als 'Stad van Ontdekkingen' een 'Streek van verrassingen'. De regio heeft een complementair bezoekersaanbod ten opzichte van de stad. Dit aanbod versterkt het Leidse profiel en zorgt voor betere mogelijkheden om congressen aan te trekken en de bezoeker met interesse in historie en cultuur te bedienen met een totaalaanbod. Onze ambitie is om deze regionale kracht samen met Leiden Marketing te versterken. We willen optrekken met gemeenten uit de provincie om historische lijnen aan te halen en uit te diepen. Door regionaal met onze naaste gemeenten op te trekken, kunnen we combinatiebezoek promoten en tegelijkertijd spreiden over de locaties. Daarbij kunnen we de bezoekers die overnachten in de regio, uitnodigen om overdag naar Leiden te komen voor cultuur, winkels of horeca. Terwijl bezoekers van Leiden gestimuleerd kunnen worden dit te combineren met een dag aan het strand of een fietstocht door het Groene Hart. Door onze krachten te bundelen, zetten we Leiden regionaal meer op de kaart.

Uiteraard blijft Leiden als centrumstad belangrijk voor bezoekers uit de regio en blijven we dit faciliteren. Via onze omgevingsvisie richten wij ons vooral op het realiseren van stedelijke gemengde milieus (metromix) door verdichting en

functiemenging met wonen, werken en voorzieningen en een bereikbaarheid die daarbij past (*Ontwerp Omgevingsvisie Leiden 2040, maart 2021, pagina 22*).

Waar naartoe met water?

Het water biedt vanuit recreatief oogpunt kansen en deze vorm van recreatie heeft in de huidige omvang een beperkte negatieve impact (*zie: bijlage analyse en keuzerichtingen, onderzoeksbureau ZKA, juni 2021, pagina 52, 63*). Omdat we echter nu al piekmomenten zien in Leiden met grote drukte op het water, wil de gemeente grootschalig watertoerisme vermijden. Om een toename van drukte te voorkomen en de gebruiksvriendelijkheid van het water in onze stad te behouden, is betere regulering nodig. Handhaving moet daarbij enkel een laatste middel zijn. Om deze reden is het van belang om de zaken aan de voorkant goed te organiseren. Dit vraagt mogelijk om een kader waarin zowel de inrichting als het gebruik van het water en de wal wordt omschreven. Stimulering van historische havens en aanmeren aan de rand van de binnenstad om te voet of fiets verder te gaan passen daar goed in. Ook spreiding van vervoersstromen op de grachten bij piekmomenten door vaarroutes kunnen daar onderdeel van zijn.

Hoe omgaan met grootschalige dagbezoeken

Naast grootschalig watertoerisme wil de gemeente ook grootschalige dagbezoeken in georganiseerd verband vermijden. Groepsactiviteiten waaraan veiligheidsrisico's of een omvangrijk gebruik van de publieke ruimte verbonden zijn, kunnen leiden tot onveilige situaties en overlast. Dit willen we voorkomen.

Aan de voorkant kan een constructief overleg met organisatoren van activiteiten in de openlucht goed helpen bij een doordachte inpassing in de stad met respect voor de omgeving. Dagactiviteiten die tot extra overlast leiden of de veiligheid in het geding brengen, zullen gereguleerd moeten worden. De gemeente heeft bijvoorbeeld de bierfiets inmiddels verboden.

6 Manier van werken

De volgende uitgangspunten gelden voor de manier waarop we te werk willen gaan:

- spreiding van bezoekersactiviteiten (zoals evenementen) in locatie en tijd;
- datagedreven werken;
- adaptief beleid;
- samenwerking.

Spreiding van activiteiten in locatie en tijd

Een toekomstbestendige bezoekerseconomie vraagt om een goede spreiding van het aanbod voor bezoekers. Dit kan geografisch (verdeeld over de stad én over de brede regio) en in tijd (verdeeld over het jaar, over de weken of over de dag). Spreiding draagt bij aan een evenwichtige balans tussen leven en beleven, vooral voor de inwoners van de binnenstad. De Evenementennota speelt hier nu al op in. Geografisch gezien worden de drukke locaties ontlast door in te zetten op geschikte alternatieven aan de randen van de stad en in de regio.

Datagedreven werken

Door data in kaart te brengen, krijgen we een beter beeld van bezoekers, bezoekersactiviteiten en de effecten. Zo kan datagedreven beleid helpen bij een toekomstbestendige bezoekerseconomie. Landelijke ontwikkelingen laten zien dat de hoeveelheid beschikbare data in de wereld exponentieel toeneemt, wat de kansen hiervoor vergroot. Wel is hierbij goede monitoring nodig. Verschillende bronnen en cijfers geven ons al goed zicht op het aantal bezoeken aan de stad, gegenereerde inkomsten en de staat van de binnenstadseconomie. Aanvullende monitoring moet nog beter zicht geven op de bredere maatschappelijke effecten (duurzaamheid en inclusie, leefbaarheid), moet gegevens opleveren over spreiding van bezoekersactiviteiten in tijd en ruimte, moet inzicht geven in bezoekersprofielen en suggesties bieden voor regionale verbinding. Dit alles uiteraard met fundamentele aandacht voor privacy bij het gebruik van de verkregen gegevens.

Adaptief beleid

De bezoekerseconomie is dynamisch en daarom is adaptief beleid nodig. Daarmee kan ingespeeld worden op positieve of negatieve ontwikkelingen en op de ervaring van bewoners.

Samenwerking

Een toekomstbestendige bezoekerseconomie is een opgave voor inwoners, ondernemers, gemeente Leiden en de regio samen. De Gemeente Leiden wil binnen haar mogelijkheden een rol vervullen in de ontwikkeling van een toekomstbestendige bezoekerseconomie, maar dit kunnen we niet alleen. Samenwerking met de inwoners, ondernemers en Leidse partners zoals Leiden Marketing, Centrum Management Leiden en Cultuurfonds Leiden is cruciaal. Het participatieproces van deze visie is met de publicatie van dit document niet afgelopen. We nodigen alle belanghebbenden

dan ook uit om mee te blijven denken en bij te blijven dragen. Het betrekken van de juiste mensen, partijen, bedrijven, instellingen en instanties bij het aangaan van de diverse uitdagingen die een toekomstbestendige bezoekerseconomie met zich meebrengt, is complex. Hieraan moet verder uitwerking en uitvoering gegeven worden in de aankomende jaren.

7 Vervolg

De uitwerking van deze visie past binnen de Omgevingsvisie 2040 waarin de waarden voor een compacte stad, water, groen, kennis, historie en inclusie zijn opgenomen. In het Programma Binnenstad is een programmaplan voor vijf jaar en een uitvoeringsplan per jaar opgesteld. Hierin passen onderdelen van de uitwerking van deze visie. Daarnaast worden de uitgangspunten voor de retail en markt, toeristische verhuur van woonruimten, uitgewerkt in specifieke beleidsaanpakken. Deze visie ziet ook toe op de opgaves circulaire economie en klimaatadaptatie & biodiversiteit vergroenen. Op dit moment leidt deze visie niet tot wijzigingen in de regels die onderdeel worden van het Omgevingsplan, waar bestemmingsplannen en verordeningen in de aankomende jaren in opgaan. Verkend wordt een bekostiging van de voorgestelde intensivering voor onderzoek, monitoring en communicatie vanuit de reguliere budgetten van de Programmabegroting.

Met deze visie hopen we een bijdrage te leveren aan een toekomstbestendige bezoekerseconomie die de leefbaarheid en levendigheid versterkt en de balans daartussen behoudt.

